

Turun Eläin- ja Kasvitieteellinen Seura ry 80 vuotta

Seuran historiikki vuodelta 2003

Ilpo Haahtela

Marraskuun 30 p:nä 1923 kiinnitettiin Turun Suomalaisen Yliopiston ilmoitustaululle kauniilla käsialalla laadittu tiedote:

[Kasvi- ja eläintiedettä harrastavia ylioppilaita kehoitetaan saapumaan yliopiston hyönteismuseoon \(ylin kerros, huone 112\) sunnuntaina klo 6 ip keskustelemaan luonnontieteellisen seuran perustamisesta.](#)

Allekirjoittajat olivat eläintieteen professori Walter M. Linnaniemi, kasvitieteen professori Kaarlo Linkola, jäkälätutkija, tohtori Edvard Vainio ja ilmoituksen laatinut maisteri K. J. Valle, josta myöhemmin tuli Linnaniemen seuraaja.

Myöhäisestä kutsusta huolimatta – mainittu sunnuntai oli jo 2. joulukuuta - hyönteismuseoon saapui 26 henkilöä. Puhetta johti prof. Linnaniemi ja sihteerinä toimi prof. Linkola. Yhdistys päätettiin yksimielisesti perustaa ja keskustelun jälkeen se sai nimen, jota se yhä käyttää. Heti perustamisen tapahduttua lähetettiin Suomalaiselle Eläin- ja Kasvitieteelliselle Seuralle Vanamolle Helsinkiin sähke, jonka teksti on jäljennetty liitteeksi perustamiskokouksen pöytäkirjaan.

*Vanamo Seura,
Helsinki, Ylioppilastalo, Liro*

Perustettuaan 30 miehen ja naisen voimalla " Turun Eläin- ja Kasvitieteellisen Seuran", lähettävät Turun vanamolaiset ja heihin liittyneet Vanamolle sydämellisen tervehdyksensä.

Linnaniemi Linkola

Arkistossa on myös postikortti, jonka joukko helsinkiläisiä vanamolaisia (mm. professorit Gunnar Ekman, Uunio Saalas ja J.G. Granö) on ennen Turun seuran perustamista lähettänyt osoitteella "Pikku-Vanamo, (Luonnontieteilijät), Yliopisto, Turku "ripeätä kasvua ja voimakasta kehitystä toivoen." Oli luonnollista, että suomenkieliset turkulaiset luonnontieteilijät olivat v. 1897 Helsingissä perustetun Suomalaisen Eläin- ja Kasvitieteellisen Seuran Vanamon jäseniä. Elettiin voimakasta itsenäistymisen ja suomalaisuuden aikaa, minkä aatteen kantamana myös Turun Suomalainen Yliopisto v. 1922 aloitti toimintansa. Vanamon vastaus Turun Eläin- ja Kasvitieteellisen Seuran perustamisesta kertovaan sähkeeseen onkin kuvaava. Kaukokirjoittimen kirjoittamassa sähkeessä on jo käytetty vasta vuosikymmeniä myöhemmin vakiintunutta lyhennettä osoitteessa:

TEKS

LINNANIEMI PHOENIX TURKU. KULUKOOT TURUN ELÄIN- JA KASVITIEEELLISEN SEURAN PAEIVAT JA VUOSISADAT ONNEKKAINA JA MAINEHIKKAINA AHKERASSA ISAENMAALLISESSA TYOESSAE = VANAMO

Phoenix oli v. 1878 valmistunut Ortodoksisen kirkon naapurina Kauppatorin pohjoispuolella sijaitseva hotellirakennus, joka hankittiin vasta perustetun yliopiston toimitilaksi. Ikuisiksi häpeäksi Turun kaupungille tämä upea rakennus purettiin v. 1959.

TEKS:n toinen kokous pidettiin jo 15. joulukuuta 1923. Siinä hyväksyttiin yhdistyksen säännöt ja toimitettiin Seuran ensimmäiset henkilövaalit. Puheenjohtajaksi valittiin prof. Linnaniemi, varapuheenjohtajaksi lehtori Don Arthur Wikström, sihteeriksi prof. Linkola ja rahastonhoitajaksi ylioppilas, sittemmin dosentti Lauri Eerikki Kari. Kokouksessa esitettiin useita eläin- että kasvitieteellisiä tiedonantoja, esittäjinä mm. ylioppilas I. Hidén (myöh. Hiitonen) ja prof. Linkola, joka joulukuun alkupuoliskolla oli tavannut kolmekymmentä eri kasvilajia kukassa. Alkupalvi oli ollut leuto ja miltei lumeton, kuten nyt 80 vuotta myöhemmin. Seuran perustaminen sai näyttävästi huomiota paikallisessa lehdistössä, erityisesti Uudessa Aurassa, jonka toimitus sijaitsi Phoenixia vastapäätä Aurakadulla, ja sen nousevassa kilpailijassa Turun Sanomissa.

Linnaniemi johti Seuraa viisitoista vuotta, hänen seuraajansa kasvitieteen professori Harry Waris v. 1938-51 oltuaan kymmenen edellistä vuotta sihteeri. Toiminta jatkui säännöllisenä kuukausikokouksineen, joissa pidettiin tieteellinen esitelmä sekä esitettiin tiedonantoja. Jäsenet kutsuttiin kokoukseen tarkoitusta varten painetulla postikortilla. Kesäkautena tehtiin lähiseuduille tieteellisiä retkiä. Keväällä 1942 Seura järjesti yhdessä Suomen Luonnonsuojeluyhdistyksen kanssa luonnontuntemuskurssin. Kurssi käsitti kolme luentoa, kolme lintu- ja yhden tai kaksi kasviretkä. Kurssille oli ilmoittautunut yli 80 osanottajaa. Linnuista kerrotaan tavatun mm. mustatiainen, metsäkyyhkyen ja Turussa harvinainen metsäleivonen. Vastaavanlaiset kurssit organisoi Paavo Kallio v. 1947-67, kuten jäljempänä kerron. Yksityiskohtaisia selostuksia Seuran tapahtumista on painettu paikallisiin sanomalehtiin vielä niinkin myöhään kuin 1960 –luvun puolivälissä. Rahavarat olivat hyvin niukat. Seura peri jäsenmaksun vain liittymisen yhteydessä eikä muita tuloja ollut. Huomattavana vararahastona oli kuitenkin v.1938 perustettu tohtori Vainion muistorahasto, josta varoja ei kuitenkaan irrotettu.

Myös talvi- ja jatkosodan aikana Seuran toiminta jatkui varttuneimpien jäsenten ylläpitämänä. Sotien jälkeen toiminta alkoi nopeasti vilkastua silloisen kasvitieteen dosentin Paavo Kallion tultua valituksi Seuran sihteeriksi v. 1946. Tätä tehtävää hän hoiti v. 1962 loppuun, jolloin hänet valittiin puheenjohtajaksi. Taloudellinen tilanne oli kohentunut v. 1944 seuran saadessa v. 1960 saakka raharpajaisten voittovaroista summan, josta voitiin myöntää jäsenille tutkimusapurahoja.

1950 -luku oli Suomessa suurten muutosten aikaa, niin myös Turun Eläin- ja Kasvitieteelliselle Seuralle. Tätä vuosikymmentä voidaan kutsua retkeilyjen ja tutkimuksen vuosikymmeneksi. Seuran toiminnan vankkana perustana oli tietysti alusta lähtien ollut tieteellinen osaaminen korkeasti koulutettujen ammattibiologien johtaessa sitä. Nyt tästä toiminnasta tuli osa yksityisen Turun Yliopiston tutkimustyötä. Dosentti Lauri E. Kari, perustaja- ja kunniajäsen, rahastonhoitaja ja varapuheenjohtaja oli jo v. 1946 järjestänyt kaksiviikkoisen retken Kilpisjärvelle huomattavin tieteellisin tuloksin. Saaristomeren alueelle tehtyjen retkien tuloksena syntyi ajatus, että vailla käyttöä oleva karanteenisairaala Korppoon Lohmin saarella sopisi Seuran tukikohdaksi. Yhdistykselle ei valtion kiinteistöä voitu luovuttaa, mutta sen sai Turun Yliopisto, joka perusti sinne Saaristomeren biologisen aseman v. 1958. Tämä toimi yliopiston opetus- ja tutkimustukikohtana vajaan vuosikymmenen toiminnan painopisteen siirtyessä Nauvoon Seilin saarelle, jonne v. 1967 perustettiin Saaristomeren tutkimuslaitos Seuran v. 1956-62 puheenjohtajan, kasvitieteen professorin Antero Vaaraman ja maantieteen professorin, nykyisen akateemikon Olavi Granön, hankin seuran jäsen, toimesta.

Inarin Lapista muodostui kuitenkin 1950-luvulla käsite ei ainoastaan TEKS:n vaan koko Suomen luonnontieteilijöiden piireissä, jopa niiden ulkopuolellakin. Seura alkoi v. 1953 saada myös retkeilytoimintaansa valtionapua, jolla oli ratkaiseva merkitys retkeilyjen järjestämisessä. Retkistä maineikkain tehtiin v. 1954. Siihen osallistui erityisesti Seuran opiskelijajäseniä kahden linja-autolastillisen verran. Retkien suunnittelijana ja johtajana toimi Seuran sihteeri, kasvitieteen dosentti,

tuleva professori ja kunniajäsen Paavo Kallio, PK, legenda jo eläessään. Hän oli henkilö, joka tuli toimeen kaikkien kanssa ikään ja asemaan katsomatta, ja johti joukkoaan molemmat sodat kokeneen rintamaupseerin peittämättömällä taidolla. Retket olivat tämän päivän mittapuun mukaan rankkoja, useimmille ikimuistettavia kokemuksia ja oppisuorituksia, jotain aivan muuta kuin esitelmät Seuran kokouksissa. Eipä ihme, että Turun Yliopisto antoi Seuralle tehtäväksi etsiä sopiva alue, jonne oli tarkoitus rakentaa tukikohta Lapin tutkimusta varten. Sellainen löytyikin Utsjoen Kevolta, jossa nykyinen Turun yliopiston Lapin tutkimuslaitos Kevo vihittiin käyttöön v. 1958. Yhä korkeammalle Seura tavoitteli ja siinä onnistuikin. Yliopisto uskoi myös retkeilyjen tuloksena alkaneen Inarin Lapin faunistisen ja floristisen kartoituksen TEKS:n tehtäväksi. Opetusministeriön Seuralle tähän tarkoitukseen myöntämä apuraha vuonna 1957 oli 876.250 mk, nykyrahassa 15.500 euroa TEKS:n tilinpäätöksen osoittaessa summaa 1.457.889 mk (27.000 euroa)! Kartoitustyöhön, joka yhä jatkuu, on osallistunut kymmeniä ellei satoja Seuran jäseniä, joista erityisesti mainittakoon silloinen jäsen, v. 1976-77 puheenjohtaja ja nyt kunniajäsen, emeritusprofessori Yrjö Mäkinen ja fil.lis. Unto Laine, rahastonhoitaja 1969-72. Lounais-Suomeakaan ei unohdettu. Paavo Kallion sihteerikaudella alkaneen pitäjien kasvillisuustutkimusten tuloksena syntyi yli kaksikymmentä opinnäytetutkielmaa.

Inarin Lapin kasvikartoitukseen on nuorena opiskelijana osallistunut myös Seuran v. 1973-77 sihteeri, pitkäaikaisin puheenjohtaja (1978-89) ja nykyinen varapuheenjohtaja sekä kunniajäsen, Turun yliopiston perinnöllisyystieteen professori Petter Portin. Hänen aikaansa Seuran johtotehtävissä leimaa erityisesti luonnon- ja ympäristönsuojelutyö, Seuran säännöissä määritetty tehtävä. Aluksi Paavo Kallion kanssa tehty työ Turun luonnon hyväksi on tuottanut paljon tulosta mm. Ruissalossa ja Katariinanlaaksossa. Juhlavuotensa merkeissä TEKS luovutti Turun kaupungille vetoisuuden Turun pienvesien puolesta. Luonnonsuojelutyöhön Portin on aina valmis osallistumaan täydellä innolla. Jo yli vuosikymmenen ajan Portin on ideoinut ja suurelta osalta myös järjestänyt Seuran kerran vuodessa pidettävän tieteellisen symposiumin, josta opiskelijat voivat saada myös opintosuorituksen.

Seuran puheenjohtajina ovat jo mainittujen lisäksi toimineet professorit K.J. Valle 1952-55, Paavo Voipio 1966-67, Arne Rousi 1968-71, dosentit Pekka T. Lehtinen 1972-75, Seppo Pihakaski 1990-95, Juhani Lehtonen 1996-97 ja fil.lis. Ilpo Haahtela 1998-2003. Sihteereitä on ollut peräti 22, joista vain H. Waris ja P. Kallio yli viisi vuotta. Kunniajäseniä Seura on kutsunut yhteensä kymmenen, kaikki omia jäseniä. Elossa heistä ovat professorit Rauno Tenovuori, Petter Portin ja 80-v. juhlakokouksessa kutsuttu Yrjö Mäkinen

Vuosikymmenten tauon jälkeen virisi ulkomaille suuntautuva retkeilytoiminta henkiin 1990-luvulla. Retkiä on tehty Laatokan Karjalaan (1998), Baltian kautta Puolan Bialowiezan kansallispuistoon (1999), Öölantiin (2000) ja Gotlantiin (2002). Tällä vuosikymmenellä on myös nuoria alkanut jälleen saapua Seuran tilaisuuksiin ja toimintaan. Johtokuntaan kuuluu kaksi opiskelijoiden edustajaa. Useat uudet ideat ovat kypsymässä, toiminta lisääntyy. Sen tuoman työmäärän tuntee parhaiten sihteeri, dosentti Jorma Paranko ja vasta valittu puheenjohtaja fil.tri Kalle Ruokolainen. Molemmat ovat Turun yliopiston biologian laitoksen opettajia ja tutkijoita. Mutta niinpä Turun Eläin- ja Kasvitieteellinen Seurakin, kuten sen kerhot hyönteis- ja kasvikerho, toimivat kiinteästi yliopiston piirissä ja tiloissa. Lähes koko jäsenkunnalla on linkki yliopistoon, vaikka tämä ei ole edellytys Seuran jäsenyyteen.